

Rola UE w dziedzinie obrony - efektywność strategiczna i solidarność transatlantycka

Środowisko globalne ulega dramatycznym zmianom co najmniej od dekady. Świat zachodni, w tym UE i jej państwa członkowskie, musi się mierzyć z wyzwaniami na niespotykaną wcześniej skalę we wszystkich istotnych dziedzinach: wojskowej, gospodarczej, dyplomatycznej i technologicznej. W nadchodzących latach, będzie musiał określić swoje miejsce między rozwijającymi się (bądź odradzającymi się) mocarstwami, w policentrycznym porządku globalnym, definiowanym, jak w poprzednich stuleciach, w kategoriach ścierających się interesów i równowagi sił.

W tych okolicznościach, jedność Zachodu jest długookresową strategiczną koniecznością. Jego najważniejsze instytucje, UE i NATO, muszą odpowiadać kompleksowo i w sposób skoordynowany na wyzwania, które przed nami stoją. Taki powinien być punkt wyjścia dla zdefiniowania roli UE jako podmiotu działającego w sferze bezpieczeństwa i obrony. Zasadę europejskiej autonomii strategicznej należy interpretować w kategoriach większej skuteczności działań i bardziej równomiernego podziału odpowiedzialności za niepodzielne bezpieczeństwo strefy transatlantyckiej, a nie zrywania więzi z północnoamerykańskimi sojusznikami, dublowania działań i rywalizacji. Na nowym etapie stosunków między UE i Wielką Brytanią kluczowe jest też zachowanie roli Zjednoczonego Królestwa jako wiarygodnego i zaufanego partnera UE w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony - partnera, który wyraża gotowość i jest zdolny do skutecznego reagowania na wspólne wyzwania.

Cele

W listopadzie 2018 r. uzgodniono, że UE powinna realizować trzy główne zadania w zakresie bezpieczeństwa:

- Reagowanie na konflikty i kryzysy poza obszarem UE;
- Rozwijanie zdolności partnerów;
- Ochrona Unii i jej obywateli.

Zadania te mogą być realizowane z powodzeniem jedynie gdy będą one realizowane wspólnie przez NATO i UE.

Obronność europejska, w tym jej najważniejsze komponenty działające od niedawna: Europejski Fundusz Obrony (EDF), Stała Współpraca Strukturalna (PESCO), Skoordynowany Doroczny Przegląd Obrony (CARD) oraz mobilność wojskowa (traktowana odrębnie, ponieważ działania w tym zakresie są już znacznie szersze niż projekt PESCO, który je zainicjował) powinna się skupiać na następujących zadaniach:

- Wspieranie państw członkowskich w rozwoju zdolności obronnych do pełnego spektrum działań narodowych i wielonarodowych, od misji ekspedycyjnych po indywidualną i Sojuszniczą obronę zgodnie z zasadą pomocniczości. Nie uda się osiągnąć efektywności strategicznej, jeżeli państwa członkowskie nie będą dysponowały zdolnościami, które mogłyby przeznaczyć do wspólnych działań.
- Rozwój zrównoważonej i innowacyjnej Europejskiej Bazy Technologiczno-Przemysłowej Sektora Obronnego. Powinno to oznaczać rozwój zróżnicowanej, ale współpracującej sieci podmiotów sektora obronnego, ułatwiającej przepływ fachowych informacji i rozwój innowacyjności w ramach całej UE, po to aby dostarczyć naszym siłom zbrojnym wymaganych zdolności. Działania te nie mogą okazać się rentą dla najsilniejszych europejskich przedsiębiorstw obronnych, pomagając im w zmonopolizowaniu europejskiego rynku obronnego. Ważna jest też otwartość UE na współpracę w rozwoju zdolności w ramach PESCO i EDF z partnerami ze wspólnoty transatlantyckiej, aby zapewnić realizację unijnych projektów w spójności z celami NATO.
- Bliskie i strategiczne partnerstwo pomiędzy UE i Wielką Brytanią, przede wszystkim w odniesieniu do: najbliższego sąsiedztwa, współpracy transatlantyckiej, kooperacji UE-NATO, przeciwdziałania

Wkład Polski do przygotowań Agendy Strategicznej na lata 2019-2024

terroryzmowi, polityki sankcyjnej i Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO), stanowi fundament efektywnego reagowania na wspólne wyzwania dla bezpieczeństwa.

- Pomoc dla partnerów spoza UE, którzy stawiają czoła wyzwaniom dla bezpieczeństwa mogących wpływać na bezpieczeństwo świata zachodniego. Pomoc ta powinna mieć formę misji reagowania kryzysowego i działań w zakresie budowy zdolności, mając na uwadze, że jedynie to ostatnie może przynieść trwałe rezultaty. Pomoc ta powinna być kierowana zarówno do partnerów na Wschodzie, zmagających się z rosyjską agresją i działaniami hybrydowymi oraz podążających drogą integracji europejskiej i atlantyckiej, jak i do partnerów na Południu, mierzących się z terroryzmem i przestępczością zorganizowaną, w tym z przemytem ludzi oraz walczących o stabilność, zgodnie z zasadą 360 stopni. Doceniając rolę UE jako gracza w skali globalnej, szczególną uwagę należy poświęcać jej sąsiedztwu.
- Uzupełnianie obrony kolektywnej NATO. Kompleksowe działania UE w zakresie mobilności wojskowej mają pierwszorzędne znaczenie dla odstraszania i obrony NATO na wschodniej i południowej flance, ułatwiając Sojusznicze przemieszczenia wojskowe w Europie. Poza tym, w wielu dziedzinach, jak ochrona infrastruktury krytycznej, reagowanie na ataki terrorystyczne oraz katastrofy czy cyberbezpieczeństwo, instrumenty UE mogą wesprzeć zwiększanie odporności UE i NATO na zagrożenia hybrydowe.

Proponowane działania

Na koniec należy odnieść się do mechanizmów decyzyjnych. WPBiO jest polityką międzyrządową i ustanowienie PESCO tego nie zmieniło. Równocześnie jednak, obronność europejska stała się pojęciem szerszym niż WPBiO, obejmując również obszary rosnącej aktywności Komisji Europejskiej, zwłaszcza przemysł obronny, mobilność wojskową oraz budowanie zdolności. W związku z tym, obronność europejska nabiera cech „szarej strefy”, z niejasnym podziałem kompetencji i brakiem przejrzystości.

Aby odpowiedzieć na to wyzwanie, należy stosować następujące zasady:

- Obronność europejska zachowuje charakter międzyrządowy, a decyzje zapadają w drodze konsensusu;
- Komisja Europejska angażuje się w dziedzinach, gdzie działania na szczeblu wspólnotowym mogą być bardziej efektywne i są akceptowane przez państwa członkowskie, zgodnie z zasadą pomocniczości;
- Kompetencje państw członkowskich, Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ), Europejskiej Agencji Obrony (EDA) i Komisji Europejskiej są jasno rozdzielone i działają przejrzyste procedury.